

BYARNA I SUTLEPOMRÅDET

Göte Brunberg

Bakgrund

I den nuvarande Nuckö kommun ingår, förutom byarna i de forna kommunerna Pasklep och Rick-ul, även fyra byar i den forna Sutleps kommun: Sutlep, Persåker, Klottorp och Dirslätt.

Befolkning

Sutlepområdet hade troligen från början en helt svensktalande befolkning. Redan under 1700-talet blev emellertid Persåker helt estnisk. I de övriga byarna minskade under åren gradvis svenskarnas andel av befolkningen. Vid folkräkningen 1934 var byarnas invånarantal och fördelningen mellan svenskar och ester följande:

By	Svenskar	Ester	Totalt
Sutlep	167	106	273
Klottorp	198	69	267
Dirslätt	12	107	119

För Persåker finns inga uppgifter från folkräkningen, men 1938 hade byn 133 invånare.

En stor del av svenskarna flydde och överflyttades under andra världskriget till Sverige.

Under sovjettiden avfolkades byarna, med undantag av Sutlep som blev centrum för en stor kolchos. Det nuvarande antalet invånare framgår under respektive by.

Sutlep (Sutlepa)

Bynamnet har estniskt ursprung. Det betyder ungefär enligt språkvetaren Edvin Lagman "Susibornas utmark", där Susi är ett mansnamn.

Byn lydde under Sutleps gods, som 1813 förvärvades av familjen von Taube på Rickul gods.

År 1868 invigdes en tvåspråkig folkskola för barnen i Sutlep och omgivande byar. Det gamla skolhuset ersattes under sovjettiden med ett nytt.

Under sovjettiden var byn centrum för den stora Sutlepkolchosen. För de anställda byggde man ett antal flerfamiljshus.

Det nuvarande antalet invånare i byn är 126.

Persåker (Väike-Nõmmkula)

Byns svenska namn är ett ägonamn. Det estniska namnet betyder "Lilla mobyn".

Byn tillhörde godset Niby/Niibi. Godset hade under årens lopp många ägare. De sista var Mihkel Luhaäär och hans arvingar.

I byn bor nu 25 personer.

Klottorp (Suur-Nõmmküla)

Det svenska namnet betyder "Klopmannens by", där en "klopman" var en fri bonde. Det estniska namnet betyder "Stora mobyn".

Byn lydde sedan 1600-talet under Nõmmkülls gods, som ägdes av släkten von Fersen. År 1813 förvärvades godset av familjen von Taube på Rickul gods.

I byn föddes läraren och klockaren Johan Nyman (1859-1933), som tillsammans med Hans Pöhl från Dirslätt var estlandssvenskhetens drivande kraft i början av 1900-talet.

Byn är mycket väl dokumenterad genom det arbete som gjordes av Fridolf Isberg på 1930-talet.

I byn bor nu 12 personer.

Dirslätt (Aulepa)

Byns svenska namn betyder "Den stora slätten" och det estniska "Grav"- eller "Gropmarken".

Byn var delad mellan godsen Dirslätt och Taibel (Taebla). Dirslätts gods köptes 1896 av bryggeriet Saku Õlletehas.

I Dirslätt föddes estlandssvenskarnas främste företrädare, läraren och riksdagsmannen Hans Pöhl (1876-1930).

I byn bor nu 19 personer.

Intressanta platser

1	Sutleps godsbyggnad. Av denna finns nu endast rester kvar.
2	Sutleps väderkvarn. Väderkvarnen, som är byggd enligt gammal modell, gjordes som examensarbete av elever på Tallinns tekniska högskola. Den invigdes 2003.
3	Sutleps fritidscentrum. Det är ett allaktivitetshus som är avsett att användas på dagarna av pensionärer och på kvällarna av ungdomar. Där finns bibliotek, datorrum, bastu och gym.
4	Sutleps kapellkyrkogård. På 1620-talet byggdes här ett träkapell. I samband med att Rosleps stenkäpp byggdes 1835 flyttades träkapellet till Sutlep. År 1970 flyttades kapellet till friluftsmuseet Rocca al Mare i Tallinn. År 1997 invigdes den nuvarande klockstapeln.
5	Sutleps skola. Huset är byggt under sovjettiden. Från början fanns här både sjukhus och skola, men efter det att Birkas skola brann ned 1977 användes hela huset som skola. Den stängdes 1987, då Birkas skolhus hade återuppbyggts.
6	Persåkers bönehus. Sven Danell beskriver det i Guldstrand som "... det vackraste i socknen ..., en tvåhundraårig byggnad med anor från den herrnhutiska väckelsens första tid". Huset är nu rätt förfallet.
7	Niibi torvfabrik. Företaget Kekkilä Niibi turbaraba OÜ utviner torv på ett 110 ha stort område i Niibi i Oru kommun. Torven förpackas i fabriken i Persåker.
8	Nõmmkülls godsbyggnad. År 1930 inreddes halva huset som lokal för de svenskspråkiga eleverna i Sutleps folkskola. Under sovjettiden användes byggnaden som samlingslokal och biograf. Den håller nu på att förfalla.
9	Klottorps by. Byn är en av Nuckö kommuns "miljövärdefulla" byar, för vilka råder restriktioner vid om- och nybyggnad. Bland annat är byns stengärdesgårdar väl bevarade.
10	Dirslätts vindkraftpark. Vindkraftparken, som består av 16 kraftverk på 3 MW och därmed är den största i Baltikum, invigdes 2009. Tornen är 100 m höga. Ägare är Eesti Energia.
11	Dirslätts godsbyggnad. Godsbyggnaden finns kvar i om- och tillbyggt skick.